

Илияна ДИМИТРОВА

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, България

**КОНЦЕПТЪТ „УСПЕХ/НЕУСПЕХ“ В УЧЕБНИЦИ
ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ЗА ЧУЖДЕНЦИ**

Iliyana DIMITROVA

“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

**THE CONCEPT OF “SUCCESS” IN “BULGARIAN AS A SECOND
LANGUAGE” TEXTBOOKS**

The study examines the presentation of a specific fragment of the Bulgarian worldview in “Bulgarian as a Second Language” textbooks. The fragment is related to Bulgarians’ national-specific understanding of success and/or lack of success. The socio-cultural information related to this fragment (as well as to any other fragment of the Bulgarian worldview) is important, because it helps those who study Bulgarian as a second language to cope better with the cultural barrier, and to better understand the cultural peculiarities. In this study we try to give answers to two questions – is there socio-cultural information related to the national-specific understanding of success, and if so, how it is presented in the textbooks in Bulgarian as a second language.

Ключови думи: картина на света, концепт, български като втори език.

Keywords: linguistic picture of the world, locus of control, Bulgarian as a second language.

Концептът „успех/неуспех“ е интересна и актуална културна същност за повечето съвременни лингвокултурни общества. Успехът (в най-широкия смисъл на това понятие) е част от всички сфери на обществения живот. Той е всеобхватно дискутиран проблем в различни, предимно публицистични, текстове на разнообразна тематика. На въпросите относно същността на концепта „успех/неуспех“ е посветен и голям обем научна литература от философски, лингвистичен, икономически, психологически характер (вж. напр. Минков 2002: 88, 106; Иванова 2012; Димитрова 2013; Иванова, Андриенко 2014: 6 – 7).

Смятаме, че концептът „успех/неуспех“ е фундаментален концепт за всяка лингвокултура. Чрез него се разкрива част от житейската философия на човек. Философия, която, от своя страна, е важна, тъй като предопределя поведението на човека в езиковия колектив, който представлява. В обучението по български език като втори социокултурните знания относно фрагмента от българската картина на света, свързан с националноспецифичното разбиране за успеха (както и относно всеки друг, който и да е, фрагмент от българската картина на света), ще помогнат на обучаемия по-леко да преодолее културния шок и по-лесно да се справи с културната бариера в процеса на межкултурна комуникация. Ето защо в настоящото изследване се фокусираме върху два основни въпроса: 1) присъства ли социокултурна информация, свързана с разбирането на представителите на българската лингвокултурна общност за успеха, в учебниците по български език за чужденци и 2) ако присъства, по какъв начин е представена тя.

Учебниците, върху които спираме вниманието си, са учебници по български език за чужденци, издадени през последните 15 години. Изключение прави учебникът на Р. Александър (първа и втора част), издаден през 2000 г. Той представлява интерес за настоящото изследване, тъй като е сред най-популярните учебници по български език, написани от американски автор. От друга страна, различният (небългарският) поглед към българската култура предполага разкриване и на различни фрагменти от българската картина на света. Фрагменти, които за българския автор на учебник по български език за чужденци биха останали незабелязани. Представителят на определена култура остава в рамките („в плен“) на своя, на вече придобития начин на възприемане на света. Ето защо и чувствителността на българския автор на учебник по български език за чужденци относно определени националнокултурни специфики до голяма степен остава ограничена и затруднена.

Ще разкрием начина на представяне на концепта „успех/неуспех“ в 14 учебни пособия по български език за чужденци, които покриват различните нива на владене на езика по Общата европейска езикова рамка. Тъй като учебниците са написани в последните 15 години, това предполага съобразяване с поставените в Рамката задачи за представяне на социокултурна информация. В учебниците изследваме като цяло начина на представяне на социокултурната информация, свързана с концепта „успех/неуспех“. За тази цел не е необходимо направените наблюдения да се представят разпределени по езикови нива на владене на българския език. Интересуваме се как е представена съответната социокултурна информация в учебниците, а не от нейното количествено отношение в отделните нива.

Разгледаните учебници са на Великотърновския, Софийския и Новия български университет, както и един учебник на популярното издателство „Понс“ и цитираните вече учебници на Р. Александър (вж. Приложението).

Изборът на които и да е учебници за анализ, написани през последните 15 години, винаги би могъл да предизвика въпрос за мотивировката на техния избор. Опитавме се да дадем обосновка по-горе на този въпрос според нашето виждане. Трябва обаче да подчертаем, че в научната литература няма данни за това кои (и защо) са най-използваните учебници по български език в процеса на обучението по български език като втори (в България и в лекторатите по български език извън границите на страната). Това прави и невъзможно анализирането на определен елемент от процеса на усвояването на българския език от чужденци в, да кажем, най-използваните, най-успешните, най-популярните учебници по български език за чужденци, тъй като няма информация кои точно са те.

Най-общо ще отбележим, че в настоящото изследване концептът „успех/неуспех“ се разглежда като културна ценност (колкото универсална, толкова и националноспецифична). За нас въпросът дали тази положителна културна същност е ценност, не е дискуссионен. Успехът по презумпция се свързва с „нещо добро“ – ‘положителен резултат’, ‘удовлетвореност от постигане на желана, набелязана цел’ (срв. тълкуването на думата *успех* в Български тълковен речник: *успех* – „1. Сполука в начинание, сполучливо постигане на цел. *Усилията ни се увенчаха с успех; Желая му успех; Завърших курса с успех; 2. Признание, одобрение, положителна оценка. Пиесата му има успех; Шумен успех*“ (БТР 2013: 1009). Ето защо и разбирането ни за успеха се основава на универсалното разбиране за него, както казахме – ‘положителен резултат’, ‘постигане на желана цел’. С това, че постигането на успех предизвиква чувство на удовлетвореност, радост, щастие, се обяснява и човешкият стремеж към постигане на успех в живота (в личната, професионалната, социалната сфера). Лексемата *успех* в българския език е с безусловно положителна културна конотация.

В посочените учебници търсим информация за националноспецифичното разбиране на българската лингвокултура за това по какъв начин се постига успехът, къде българското лингвокултурно съзнание вижда причините за успеха или неуспеха. Проследяваме дали тази социокултурна информация се представя експлицитно, чрез описания и разяснения (преки формулировки, дескриптивно), или имплицитно – чрез акцент върху отразената в езика картина на света, което означава: 1) фокус върху денотативното и конотативното значение, 2) акцент върху прякото и преносното значение, 3) върху словообразователното значение, 4) вътрешната форма, 5) етимологията, 6) лексикална съчетаемост на езиковите единици, свързани с темата на представяната социокултурната информация, 6) изрази, фразеологизми, пословици, поговорки, свързани, отнасящи се до успеха/неуспеха, 7) съпоставяне между лексикографското тълкуване на определени лексеми, свързани с разглеждания концепт, и тяхното значение в „реална“ употреба (примери от употребата им

в устната реч, интернет пространството, корпусите за български език), 8) съпоставка между езикови единици от различни (родствени и неродствени) езици, свързани с концепта „успех/неуспех“, с което още по-ясно да се илюстрира националноспецифичните особености на този фрагмент от българската картина на света и т.н. (по-подр. за начините на придобиване на социокултурна компетентност в процеса на чуждоезиковото обучение вж. Димитрова 2019: 27–36).

И така, наблюденията показват, че представата за концепта „успех/неуспех“ в българското лингвокултурно съзнание е спорадично представена в разглежданите учебници по български език за чужденци. Най-често това се осъществява чрез лексемата *късмет*, използвана в различни словосъчетания, в различен контекст. В учебните материали на Л. Иванова обаче и работната тетрадка към учебника на Ж. Колева-Златева – Б. Емилиянова, *късметът* е целенасочено представена културна същност. Той е съзнателно свързан с представата за успеха/неуспеха, срв: *Отговорете на въпроса с няколко изречения: Трябва ли да имаш късмет, за да успееш в живота* (Колева-Златева 2012: 76); *Марко Тотев – синоним на лошия късмет. Кой е Марко Тотев? Прочетете кратките биографични данни. Били ли сте някога Марко Тотев? Опишете кратка история, в която не сте имали късмет. (...) Вярващият в силата на късмета* (казва – бел. моя: И. Д.): *Роди ме, мамо, с късмет, пък ме хвърли на смет!*; *Други изрази за лош късмет – за зла беда, малшанс, карък, кутсуз* (Иванова 2010: ТК 7). Бихме могли да предположим, че дадените от обучаемите отговори на така поставените въпроси в работната тетрадка и в учебните материали ще предизвикат дискусия, която би допринесла за извличането на важна социокултурна информация относно българската ценностна и ментална система – например, че *късметът* е важна културна същност за българското лингвокултурно съзнание. В текстовете от останалите учебници лексемата *късмет* не е целенасочено въведена, което според нас не предполага по-нататъшно фокусиране върху националнокултурната ѝ специфика, срв.:

(...) *Всички* (от семейството – бел. моя: И. Д.) *говорят до късно за работа, почивка, планове, мечти и винаги с пожелание за здраве и късмет; Нямам късмет, днес той* (интернетът – бел. моя: И. Д.) *е много бавен* (Куртева и кол. 2013: 150, 2000);

Баница с късмети – Александър 2000а: 211; Ерисман-Клингер – Павлова: 2005: 164; Гочев – Кирова – Гърдев 2006: 188; Петрова и кол. 2009: 51; Иванова – Буров 2010: 130

Късмет – разг. 1. Съдба, сполука, щастие. 2. Щастлива случайност (Гочев – Кирова – Гърдев 2006: 189);

„Винаги съм имала късмет, всички врати, на които чуках се отваряха“ (Текстът представя, историята една успяла българка в Германия, чийто успех се дължи изцяло на вътрешна причинност – нейната упоритост, талант, отзивчивост, работливост. Заедно с това обаче късметът е въведен почти като задължителен елемент, необходим на човек, за да успее. Потвърждение на това твърдение е и задачата след урока, която гласи: *За професионалния успех са нужни труд, талант, късмет. Какво друго е необходимо и защо?* (Иванова – Буров 2010: 39).

(...) всички пренареждат своите домове и офиси според принципите на фън шуй, за да си осигурят благополучие и късмет (...) Късметът посещава по-често правилно разположилите се във физическата Вселена хора, съдбата им изпраща благополучен брак, щастливо семейство, успешна кариера, здраве и дълголетие; Ако закъснеете, ще трябва да опитате късмета си на автостоп (Гочев – Кирова – Гърдев 2006: 42, 116);

Мари: – Е, квартирата не е евтина, но не е и много скъпа.

Ели: – Bravo! Имаш късмет, Мари (Петрова и кол. 2004: 96)

Тази година имаме късмет с времето; Имам късмет с времето (Петрова и кол. 2004: 124, 142);

Виолета: (...) Автобусът идва, имаш късмет. (...) Циганинът свири, мечката танцува за пари и може да сложи лапа на твоето рамо за късмет (Ерисман-Клингер – Павлова: 2005: 68);

Васко пожелала ли на Нели късмет в конкурса? (Колева-Златева 2012: 63);

Желая ти късмет в новата работа (Иванова – Колева 2009: 79);

И нали щъркелите носят късмет, нашите ги чакат с нетърпение...; Имам късмет, че си в София (Александър 2000а: 283, 288);

Всеки си е роден с късмета. А пък аз съм си късметлия (Александър 2000б: 25).

Освен късмета, други елементи на концепта „успех/неуспех“ също могат да бъдат проследени в разглежданите учебници по български език за чужденци. Единствено в учебника на Р. Александър информацията за концепта „успех/неуспех“ и разбирането му като постигнат благодарение на връзки при съства като експликативно и целенасочено въведена социокултурна информация (вж. по-долу) (тази експликативно въведена информация обаче отново

може да бъде оспорена, тъй като е със субективен и стереотипен характер). Значително по-рядко в учебниците могат да се срещнат текстове, които съдържат лексемите *Бог/Господ* или лексикални единици със значение ‘предопределеност, съдбовност, фатализъм’, ‘примирение с даден неуспех’. срв.:

Какво означават думите „талисман“, „поличба“, „орисия“? (...) Черна котка ми мина път! Фатално ли е това? – Да, ако вярвате! Според специалистите има колективни суеверия и индивидуални суеверия. Позволявате ли на тези суеверия да влияят върху живота ви? (Иванова 2010: ТК 8);

Отново ям сандвич, отново вземам бележника. Какво да се прави – съдба... (Гочев – Кирова – Гърдев 2006: 128);

Като човек, на когото съдбата е отредила да живее в държава с хармонична и красива природа ... (Бонджолова – Илиева – Влайков 2006: 49);

С тебе щеше да е по-весело, но какво да се прави. Съдба... (Александър 2000б: 166);

Слави: (...) Предлагам да отидем в Руската църква. (...) Там е много хубаво и освен това имам нужда от малко мистика. Искам да оставя писмо на свети Серафим с едно особено желание.

Андреа: Какво желание? Милионер ли искаш да станеш (Ерисман-Клингер – Павлова: 2005: 125);

Емил Костадинов вкара победния гол срещу Франция и изпрати България на световното първенство в САЩ през 1994 г., което накара нашия коментатор да извика: „Господ е българин“ (Петрова и кол. 2009: 114);

Това е столовата и, не дай си Боже, в нея могат да се поберат 15 души (Бонджолова – Илиева – Влайков 2006: 11);

Връзките са от съществено значение в България. Ако някой има подходящи връзки, може да заобиколи много бюрократични изисквания или препятствия. Да се получи нещо (било то за себе си или за приятел) чрез „връзки“, е белег на гордост (англ. “Connections” are essential in Bulgaria as elsewhere. If one has the right connections, one can bypass many a bureaucratic requirement or obstacle. It is a mark of pride to obtain something (either for oneself or for a friend) through “connections”) (Александър 2000б: 103);

Искаш ли да говоря с шефа да те вземе при нас? (Камен към Христо, който си търси работа – бел. моя: И. Д.) (Петрова и кол. 2009: 200);

– Та ти носиш 40 номер! А ако някой го купи дотогава?

– *Е, здраве да е... Поне ще съм станала елегантна* (Бонджолова – Илиева – Влайков 2006: 86).

Изразите *здраве да е* и *живот и здраве* у Л. Иванова се въвеждат и се интерпретират в урока, посветен на здравето (Иванова 2010: ТК 5).

В учебника на Г. Куртева и кол. (2013) е въведен текст със заглавие „Кой човек е успешен?“. Темата на текста, както става ясно и от заглавието, е „успехът“, „успелият човек“. Съдържанието на текста е следното:

През юли 2011 агенция Future Poll прави анкета в 10 страни – Бразилия, България, Великобритания, Виетнам, Гърция, Испания, Китай, Ливан, САЩ, Тайланд и ЮАР. Анкетата показва, че факторите за успех днес вече са други, че скъпа кола и голяма къща с басейн не са най-важни за успеха на човек.

Много българи мислят, че парите и богатството са много важни за успеха – 58%.

Но също има много хора, които избират здравето и семейството. Успехът зависи и от резултатите, удоволствието от работата. Образованието, добрите отношения, истинските приятели също са много важни. Успешен човек е този, който има добро образование, интересна професия, семейство, деца. Други символи на успеха за повече от 70% от българите са: здраве, хубава работа, уважение и др. (Куртева и кол. 2013: 191).

Този текст в учебника на Куртева и кол. е въведен в раздела „Бяло, зелено, червено“. Това е разделът, който според думите на авторите „съдържа социокултурна информация и представя националната специфика чрез основни реалии от българския бит, култура, традиции, обичаи, особености на страната и др.“ (Куртева и кол. 2013: 4). За нас текстът „Кой човек е успешен?“ е лишен от социокултурна информация. Той още по-малко представя националнокултурните специфики в разбирането на българина за „успеха/неуспеха“. Текстът засяга множество въпроси, свързани с успеха – факторите за успеха, какво българите мислят, че е важно за успеха, какво по принцип е важно за успеха, от какво зависи успехът, кой човек е успял, кои са символите на успеха за българите. Говори се за универсални ценности (здраве, истински приятели, семейство), които по някакъв начин, според цитирания текст, се свързват с успеха. По наше мнение, въпреки че е в раздел „Бяло, зелено, червено“, цитираният текст не представя конкретна социокултурна информация относно националнокултурното разбиране на българина за успеха, за успешния човек.

В разглежданите учебници по български език за чужденци присъстват и текстове, които илюстрират връзката между постигнат успех и вътрешна причинност (по терминологията на М. Минков (вж. Минков 2002). Такъв например е текстът, посветен на българина В. Азманов, който благодарение на своята упоритост в овладяването на бойните изкуства спечелва приятелството и уважението на колегите и учителите си в манастира Шаолин в Китай (Иванова – Буров 2010: 80), вж. още:

Успехът не е въпрос на късмет, а е въпрос на време и организация (Куртева и кол. 2013: 218);

Г-н Ангелов: – Радвам се за тебе. След като беше съкратен, ти изчезна. Не се обади повече.

Г-н Марков: Сърдех се. Знаех, че съм добър специалист и не можех да се примиря с решението ви (...) Търсих работа упорито, но не ми вървеше (...) Сутрин ставах, купувах вестници, четях обявите за работа. След това звънях по телефона, уговарях срещи, ходех по адреси... Невинаги ми отказваха. Напротив. Но това, което ми предлагаха, не ме удовлетворяваше. (...) Не исках да изгубя квалификацията си на инженер. (...) Завърших курс за преквалификация. Когато осъществих покупко-продажбата на едно жилище, президентът на фирмата ме хареса и ме взе на работа.

Г-н Ангелов: – (...) Ти и преди можеше да работиш с хора, проявяваше и инициатива (...).

Г-н Марков: – Така е. Сега съм свободен да вземам решения. Шефът ме цени. Освен това печеля добре... (Петрова и кол. (2А) 2009: 140);

Наред с текстовете, които илюстрират връзката между постигнат успех и вътрешна причинност, в учебниците по български език за чужденци могат да се проследят и текстове, в които успехът е постигнат напълно случайно, благодарение на щастливо стечение на обстоятелствата, срв.:

„Как станах богат“. Казвам се Димитър. Програмист съм в малка фирма и работя до късно. Една вечер се върнах вкъщи уморен, а в хладилника нямаше нищо. Отидох до магазина, да купя нещо за вечеря. Купих хляб, салам, яйца, вино, купих също една тенджерка и тирбушон. Излязох от магазина и реших да се поразходя по бул. „Витоша“. На едно място видях много хора да влизат в някаква зала. На входа прочетох, че се открива изложба на модерното изкуство. Влязох в залата и аз не защото разбирам от модерно изкуство, а просто от любопитство. Нямах време да чакам на опашката за гардероб и затова оставих мрежата с продуктите в началото на залата, на пода до стената. Тръгнах да разглеждам изложбата...

Когато се върнах да си взема мрежата, видях голяма група от хора да стоят около нея и оживено да говорят.

– Вие ли сте авторът? – попита ме един мъж.

– Да, мрежата е моя – отговорих скромно аз.

– Вие сте велик, вие сте голям талант – викаха всички около мене.

– Това е най-оригиналното произведение на изкуството в тази зала – каза един журналист.

Исках да обясня защо мрежата ми е тук, но не успях. Журналистите ме снимаха, всички наоколо се опитваха да стигнат до мене и да ме поздравят.

Върнах се вкъщи гладен. На другата сутрин прочетох за себе си във вестника. Получих и голяма сума пари. Така станах известен и богат за една нощ (Петрова и кол. (2А) 2009: 94).

Направеният анализ на присъствието в учебниците по български език за чужденци на концепта „успех/неуспех“ доказва неговата значимост за българското лингвокултурно съзнание. Илюстрира интереса на авторите към темата за успеха/неуспеха. Това е показател и за нейната актуалност. Прави впечатление, че в урочните единици присъстват отделни лексеми и изрази, които са част от езиковия материал, свързан с представата на българина за постигане на успех/неуспех. С малки изключения, учебниците илюстрират, че върху този езиков материал не се поставя съзнателно акцент. Езиковият материал е въведен нецеленасочено, случайно. Това, от своя страна, означава, че имплицитно представяне на социокултурна информация, свързана с този фрагмент от българската картина на света, все още отсъства. Според нас именно акцентът върху „закодираната“ културна информация в езиковите единици (т.е. акцентът върху езиковата картина на света, имплицитното представяне на социокултурна информация) в обучението по български език като втори би бил основен и стабилен източник на социокултурни знания за националноспецифичното разбиране на българина за тази културна същност – успеха.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Списък на учебните пособия, от които е екскерпирана социокултурна информация

1. Александър 2000а: *Alexander, R. Intensive Bulgarian. Volume 1, The University of Wisconsin Press, 2000.*
2. Александър 2000б: *Alexander, R. Intensive Bulgarian. Volume 2, The University of Wisconsin Press, 2000.*
3. Бонджолова – Илиева – Влайков: 2006: *Бонджолова, В., М. Илиева, Св. Влайков. Аз говоря български. Български език за чужденци. Трета част. В. Търново: Фабер. [Bondzholova, V., M. Ilieva, Sv. Vlaykov. Az govorya balgarski. Balgarski ezik za chuzhdentsi. Treta chast. V. Tarnovo: Faber.]*
4. Гочев – Кирова – Гърдев 2006: *Гочев, Г., Л. Кирова, Ст. Гърдев. Аз говоря български. Български език за чужденци. Втора част. Велико Търново: Фабер. [Gochev, G., L. Kirova, St. Gardev. Az govorya balgarski. Balgarski ezik za chuzhdentsi. Vtora chast. Veliko Tarnovo: Faber.]*
5. Ерисман-Клингер – Павлова 2005: *Ehrismann-Klinger, H., R. Pavlova. Powerkurs für Anfänger Bulgarish. Sofia: Ponts.*
6. Иванова 2010: *Иванова, Л. Щрихи от България. Учебни материали за изучаващите български език В2 (Страноведчески аспекти). Пловдив: Литера. [Ivanova, L. Shtrihi ot Bulgaria. Uchebni materiali za izuchavashtite balgarski ezik V2 (Stranovedcheski aspekti). Plovdiv: Litera.]*
7. Иванова – Буров 2010: *Иванова, Л., Ст. Буров. Аз говоря български. А ти? Български език за немскоезични студенти). В2. Пловдив: Литера. [Ivanova, L., St.*

Burov. Az govorya balgarski. A ti? Balgarski ezik za nemskoezichni studenti). V2. Plovdiv: Letera.]

8. Иванова – Колева 2009: *Иванова, Л., Ж. Колева*. Да общуваме на български. Български език за чужденци. Втора част. Велико Търново: Фабер. [Ivanova, L., Zh. Koleva. Da obshtuvame na balgarski. Balgarski ezik za chuzhdentsi. Vtora chast. Veliko Tarnovo: Faber.]

9. Колева-Златева – Емилиянова 2007: *Колева-Златева, Ж., Б. Емилиянова*. Az govorya български. Български език за чужденци. Първа част. Велико Търново: Фабер. [Koleva-Zlateva, Zh., B. Emiliyanova. Az govorya balgarski. Balgarski ezik za chuzhdentsi. Parva chast. Veliko Tarnovo: Faber.]

10. Колева-Златева 2012: *Колева-Златежа, Ж.* Български език за чужденци. Първа част. Работна тетрадка. Велико Търново: Фабер. [Koleva-Zlatezha, Zh. Balgarski ezik za chuzhdentsi. Parva chast. Rabotna tetradka. Veliko Tarnovo: Faber.]

11. Куртева и кол. 2013: *Куртева, Г., К. Бумбарова, Ст. Бъчварова*. Здравейте! Учебник по български език за чужденци. А1 – А2. София: Нов български университет. [Kurteva, G., K. Bumbarova, St. Bachvarova. Zdraveyte! Uchebnik po balgarski ezik za chuzhdentsi. A1 – A2. Sofia: Nov balgarski universitet.]

12. Петрова и кол. 2004: *Петрова, Ст., П. Цанкова, Е. Куртева, К. Томова, И. Илиев*. Учете български език. Първо ниво. СУ „Св. Кл. Охридски“, Департамент за езиково обучение – ДЕО (ИЧС), София: Д-р Иван Богоров. [Petrova, St., P. Tsankova, E. Kurteva, K. Tomova, I. Iliev. Uchete balgarski ezik. Parvo nivo. SU „Sv. Kl. Ohridski“, Departament za ezikovo obuchenie – DEO (IChS), Sofia: D-r Ivan Bogorov.]

13. Петрова и кол. 2009: *Петрова, Ст., П. Цанкова, Е. Куртева, К. Томова, И. Илиев*. Учете български език. Ниво 2А. СУ „Св. Кл. Охридски“, Департамент за езиково обучение – ИЧС, София: Д-р Иван Богоров. [Petrova i kol. 2009: Petrova, St., P. Tsankova, E. Kurteva, K. Tomova, I. Iliev. Uchete balgarski ezik. Nivo 2A. SU „Sv. Kl. Ohridski“, Departament za ezikovo obuchenie – IChS, Sofia: D-r Ivan Bogorov.]

14. Петрова и кол. 2009: *Петрова, Ст., П. Цанкова, Е. Куртева, К. Томова, И. Илиев*. Учете български език. Ниво 2Б. СУ „Св. Кл. Охридски“, Департамент за езиково обучение – ИЧС, София: Д-р Иван Богоров. [Petrova, St., P. Tsankova, E. Kurteva, K. Tomova, I. Iliev. Uchete balgarski ezik. Nivo 2B. SU „Sv. Kl. Ohridski“, Departament za ezikovo obuchenie – IChS, Sofia: D-r Ivan Bogorov.]

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

БТР 2013: *Български тълковен речник*. София: Наука и изкуство. [**BTR 2013:** Balgarski talkoven rechnik. Sofia: Nauka i izkustvo].

Димитрова 2013: *Димитрова, И.* Неволята или някой друг? (Лингвокултурологичен анализ на концепта ‘успех’ в българския език). – В: Проблеми на устната комуникация, кн. 9, том 2, с. 295 – 309, Велико Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Мертодий“. [**Dimitrova 2013:** *Dimitrova, I.* Nevolyata ili nyakoy drug? (Lingvokulturologichen analiz na kontseptata ‘uspeh’ v balgarskia ezik). – V: Problemi na ustnata komunikatsia, kn. 9, tom 2, s. 295 – 309, Veliko Tarnovo: Universitetsko izdatelstvo „Sv. sv. Kiril i Mertodiy“].

- Димитрова 2019:** *Димитрова, И.* Българската картина на света в обучението по български като втори език. Велико Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“ [**Dimitrova, 2019:** *Balgarskata kartina na sveta v obuchenieto po balgarski kato втори език. Veliko Tarnovo: Universitetsko izdatelstvo “Sv. sv. Kiril i Mertodiy”*].
- Иванова 2012:** *Иванова, Н.* Ценностни аспекти на разбирането. Концептът „успех“ в българската, руската и британската речева практика. Бургас: ЛИБРА СКОРП. [**Ivanova 2012:** *Ivanova, N.* Tsennostni aspekti na razbiraneto. Kontseptat „uspeh“ v balgarskata, ruskata i britanskata recheva praktika. Burgas: LIBRA SKORP].
- Иванова, Андриенко 2014:** *Иванова, Н., А. Андриенко.* Концепт „успех“ в ценностном и язковом измерениях в болгаской, русской, британской и американской лингво-културах. – Съпоставително езикознание, XXXIX, №1. [**Ivanova, Andrienko 2014:** *Kontsept „uspeh“ v tsennostnom i yazkovom izmereniyah v bolgaskoy, russkoy, britanskoy i amerikanskoy lingvokulturah. – Sapostavitelno ezikoznanie, XXXIX, №1*].
- Минков 2002:** *Минков, М.* Защо сме различни. Межкултурни различия в семейството, обществото и бизнеса. София: Класика и Стил. [**Minkov, M.** *Zashto sme различни. Mezhdukulturni razlichia v semeystvoto, obshtestvoto i biznesa. Sofia: Klasika i Stil*].



С доц. д-р Цв. Карастойчева, доц. д-р Вл. Маринов,
проф. д-р К. Цанков и проф. д-р В. Бонджолова (2008 г.)



Доц. д-р А. Петкова с колеги от ВТУ при представяне на сборника в чест на
проф. д.ф.н. Ст. Георгиев (2009 г.)